

що сформувалися в результаті історичного розвитку певного народу.

Визнаючи важливість зовнішніх (об'єктивних) чинників політичного вибору особистості, ми повинні враховувати й внутрішні (суб'єктивні) фактори цього процесу: рівень політичної свідомості та культури особистості, політичні уподобання, мотиви, очікування. Політична культура є поняттям більш об'ємним й глибинним за політичну свідомість та вирає в себе ментально-історичний досвід нації, раціональні та ірраціональні елементи політичного життя соціуму, що перманентно впливає на політичний вибір особистості.

У свою чергу світогляд людини як фактор політичного вибору є віддзеркаленням її особистісного розвитку та становлення щодо розуміння суспільно-політичних процесів, логіки владних відносин та своєї ролі в них. Сукупність елементів світогляду у своїй структурно-функціональній єдності є підґрунтям здійснення особистістю власного політичного вибору.

Список використаних джерел

1. Білогур, В., 2011. 'Структура світоглядних орієнтацій сучасної студентської молоді', *Вища освіта України*, №3, с.74–80.
2. Данильян, О.Г., Дзьобань, О.П., 2013. 'Філософія: підручник', Х.: Право, 432 с.
3. Березовська-Чміль, О.Б., Черниш, Т.В., 2013. 'Вплив політичних міфів на формування індивідуальної свідомості', *Панорама політологічних студій*, Вип.11, с.22–29.
4. Береза, В., 2015. 'Поняття політичної освіти і просвітництва в сучасній політологічній літературі', *Вісник Інституту розвитку дитини. Серія: Філософія, педагогіка, психологія*, Вип.38, с.5–13.
5. Жеребятнікова, І.В., 2014. 'Політична аксіологія: генеза та нові орієнтири дослідження', *Вісник Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого. Сер.: Філософія, філософія права, політологія, соціологія*, №1, с.218–230.
6. Горбатенко, В., 2013. 'Політико-правові цінності в контексті демократизації українського суспільства', *Право України*, №8, с.149–157.
7. Самойленко, О.П., 2014. 'Суспільно-політичні детермінанти формування політичних цінностей як засаднича умова становлення особистості', *Наукові праці МАУП*, Вип.42, с.50–53.
8. Наумова, М., 2014. 'Соціально-політичні цінності українців і перспективи ефективної демократії', *Культурологічна думка*, №7, с.184–190.
9. Пуертас Савіна, Д.К., 2011. 'Репрезентація ціннісних орієнтацій ідеального політичного лідера у молоді з різним електоральним вибором', *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Психологія*, №959, с.158–161.
10. 'Політологічний енциклопедичний словник', 2004, ред., упоряд. В. П. Горбатенко; ред.: Ю. С. Шемшученко, В. Д. Бабкін, 2-е вид.: доп. і перероб., К.: Генеза, 736 с.
11. Дьоміна, О.С., 2015. 'Політична ідеологія як духовний регулятор суспільно-політичного розвитку', *Грані*, №12 (1), с.18–24.
12. Корнієнко, В.О., 2002. 'Політичний ідеал: проблеми еволюції та втілення в умовах сучасного суспільного розвитку: автореф. дис. ... д-ра політ. наук: спец. 23.00.03 «Політична культура та ідеологія»', К., 36 с.

References

1. Bilogur, V., 2011. 'Struktura svitogljadnyh orijentacij suchasnoi' students'koi' molodi (Structure of ideological orientations of modern student youth)', *Iyshha osvita Ukrainy*, №3, s.74–80.
2. Danyl'jan, O.G., Dz'oban', O.P., 2013. 'Filosofija: pidruchnyk (Philosophy: a textbook)', H.: Pravo, 432 s.
3. Berzovs'ka-Chmil', O.B., Chernysh, T.V., 2013. 'Vplyv politychnykh mifiv na formuvannja indyvidual'noi' svidomosti (The influence of political myths on the formation of individual consciousness)', *Panorama politylogichnykh studij*, Vyp.11, s.22–29.
4. Bereza, V., 2015. 'Ponjattja politychnoi' osvity i prosvityctva v suchasnij politylogichnij literaturi (Concept of political education and enlightenment in modern political science literature)', *Visnyk Instytutu rozvytku dytyny. Serija: Filosofija, pedagogika, psihologija*, Vyp.38, s.5–13.

5. Zhrebjatkova, I.V., 2014. 'Politychna aksiologija: geneza ta novi orijentyry doslidzhennja (Political axiology: genesis and new research orientations)', *Visnyk Nacional'noi' jurydychnoi' akademii' Ukrainy imeni Jaroslava Mudrogo. Ser.: Filosofija, filosofija prava, politologija, sociologija*, №1, s.218–230.

6. Gorbatenko, V., 2013. 'Polityko-pravovi cinnosti v konteksti demokratyzacii' ukrai'ns'kogo suspil'stva (Political and legal values in the context of democratization of Ukrainian society)', *Pravo Ukrainy*, №8, s.149–157.

7. Samojlenko, O.P., 2014. 'Suspil'no-politychni determinanty formuvannja politychnykh cinnostej jak zasadnycha umova stanovlennja osobystosti (Socio-political determinants of the formation of political values as a basic condition for the formation of the individual)', *Naukovi praci MAUP*, Vyp.42, s.50–53.

8. Naumova, M., 2014. 'Social'no-politychni cinnosti ukrai'nciv i perspektyvy efektyvnoi' demokratii' (Socio-political values of Ukrainians and prospects of effective democracy)', *Kul'turologichna dumka*, №7, s.184–190.

9. Puertas Savina, D.K., 2011. 'Reprezentacija cinnisnykh orijentacii' ideal'nogo politychnogo lidera u molodi z riznym ektoral'nym vyborom (Representation of the value orientation of the ideal political leader in youth with different electoral choices)', *Visnyk Harkivs'kogo nacional'nogo universytetu imeni V. N. Karazina. Serija: Psihologija*, №959, s.158–161.

10. 'Politolohichnyj encyklopedychnyj slovnyk (Political encyclopedic dictionary)', 2004, red., uporjad. V. P. Gorbatenko; red.: Ju. S. Shemshuchenko, V. D. Babkin, 2-e vyd.: dop. i pererob., K.: Geneza, 736 s.

11. D'omina, O.S., 2015. 'Politychna ideologija jak duhovnyj reguljativ suspil'no-politychnogo rozvytku (Political ideology as a spiritual regulator of socio-political development)', *Grani*, №12 (1), s.18–24.

12. Kornijenko, V.O., 2002. 'Politychnyj ideal: problemy evoljucii' ta vtilyennja v umovah suchasnoho suspil'nogo rozvytku: avtoref. dys. ... d-ra polit. nauk: spec. 23.00.03 «Politychna kul'tura ta ideologija» (Political ideal: problems of evolution and embodiment in the conditions of modern social development: author's abstract. dis ... doctor of political sciences: special 23.00.03 "Political culture and ideology")', K., 36 s.

Gioane I. M., applicant, National Pedagogical Dragomanov University (Ukraine, Kyiv), gileya.org.ua@gmail.com

Worldview as the main spiritual determinant of political choice

The role of world outlook in realizing the political choice of a person is analyzed. The worldview is considered as a form of human consciousness, through which it perceives, understands and evaluates the surrounding reality as the world of its existence and activity, defines and takes its place and purpose in it; emphasizes that the outlook includes such existences as world perception, attitude, worldview; this is the basic installation to action; The political choice, which is carried out through the system of internal and external factors, is mediated by a worldview, by those established, internally balanced entities, under which the general livelihoods of a person are carried out; unbalanced priorities (crisis of outlook) does not provide effective political choices; in this case, a person becomes the object of political manipulation on the part of destructive socio-political forces and movements. Independence, creativity, effective political choice is possible only with the independence of consciousness and a high level of world outlook. The latter is ensured by democratic processes under the condition of their human-centered position.

Keywords: man, politics, culture, worldview, political choice.

* * *

УДК 141.32

Вербицький Б. Д.,

аспірант кафедри історії та філософії історії, Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова (Україна, Київ), bo4epur@gmail.com

Участь Михайла і Богдана Горинів у створенні і розвитку Української Гельсінської Спілки

Охарактеризовано вплив Михайла і Богдана Горинів на формування і подальший розвиток діяльності Української Гельсінської спілки.

Ключові слова: дисиденти, УРСР, КДБ, Михайло Горинь, Богдан Горинь, УГТ, УГС.

Із початком і розгортанням т.зв. «перебудови» Михайла Горбачова тиск зі сторони влади на суспільно-культурне життя СРСР було поступово зведено до мінімуму, що призвело до відродження українського дисидентського руху. Водночас, важливим фактором поновлення національно-визвольного руху і боротьби проти комуністичної ідеології стало повернення колишніх політ'язнів, які сформували Українську Гельсінську Спілку, як оплот правозахисного руху. Одним з діячів даного періоду, безсумнівно, є брати Горині – Богдан і Михайло.

В цілому про створення Української Гельсінської Спілки і її діяльність присвячено ряд ґрунтовних досліджень. Серед них виділяємо праці В. Деревінського, в контексті його дослідження діяльності В. Чорновола, Т. Батенка – в книзі про Б. Гориня, в якій значною мірою досліджується вплив Б. Гориня на діяльність Спілки. Окремо слід виділити наукові розвідки і мемуари самих учасників дисидентського руху, зокрема роман-колаж у трьох книгах «Не тільки про себе» Б. Гориня та багатьох інших учасників руху опору, які дають чітку характеристику тих подій.

Автор даної наукової розвідки має за мету висвітлити визначний вплив Михайла і Богдана Горинів на створення та діяльність УГС.

2 липня 1987 р. Михайло Горинь був помилуваний та відпущений на волю, після майже п'яти років ув'язнення у Кучинському таборі.

Відразу після приїзду, його соратники, зокрема В'ячеслав Чорновіл, висловили ініціативу та пропозицію відновити публікації «Українського вісника». Цією справою з самого початку займалися лише Михайло Горинь, В'ячеслав Чорновіл та Іван Гель. Пізніше доєдналися до роботи над журналом Богдан Горинь, Михайло Осадчий та інші. Організація діяльності складалася з кількох етапів: збір матеріалів, редагування інформації та друк з використанням фотоспособу, що було дуже затратним з фінансової сторони. Цікаво, що на видавництвом збиралося пожертви серед співчуваючих та незгодних з радянською політикою. В тому ж 1987 р. Михайло Горинь у першому номері відновленого «Українського вісника» опублікував статтю «Рецидиви погромницької журналістики» [3, с. 94].

По суті відновлення публікацій журналу стало передумовою для реінкарнації діяльності Української громадської групи сприяння виконанню Гельсінських Угод (УГГ).

У доповідній записці від 29 вересня 1987 р. заступник голови КДБ УРСР В. Євтушенко інформує ЦК КПУ про активізацію підривної діяльності закордонного представництва Української Головної Визвольної Ради. Мова йде про американську журналістку М. Коломієць, яка 20 вересня 1987 р. взяла інтерв'ю у М. Гориня та В. Чорновола, які визначені ініціаторами видання «Українського вісника». В ході бесіди, було встановлено, що на чолі з М. Горинем була створена ініціативна група для створення «національного товариства зборони політ'язням», яке має намір об'єднати політ'язнів інших республік. У зв'язку з цим КДБ вважав за доцільне здійснити комплекс заходів з залученням преси та телебачення з метою виявлення закордонних націоналістичних центрів, пов'язаних з іменами В. Чорновола та М. Гориня [8, с.455–457].

У іншій доповідній записці на ім'я першого секретаря ЦК КПУ В. Щербицького, за підписом Голови КДБ

УРСР М. Голушка від 22 грудня 1987 р. повідомляється про заходи спецслужби щодо зниження антисупільної діяльності В. Чорновола та його соратників. Мова йде про опубліковану в газеті «Радянська Україна» статтю «Інтерв'ю з-під поли», яка була передрукована в обласних друкованих виданнях Львівщини «Львівська правда» і «Вільна Україна».

Крім того, львівське телебачення та радіо трансливали передачі, які були підготовлені на основі вилучених матеріалів (відеозапис) у громадянки США М. Коломієць – інтерв'ю з В. Чорноволом та М. Горинем. Більш того, на думку УКДБ у Львівській області, «... наряду с этим Черновол, Горынь, Гель, Сकोчок и их единомышленники, спекулируя на гласности, прибегают к новым формам антиобщественной деятельности, рассчитанной на раздувание за рубежом антисоветской шумихи вокруг мнимых нарушений прав человека в СССР. Так, Горынь сообщил на Запад о создании им т.н. «украинской инициативной группы за освобождение узников совести...». Також очільника Компартії УРСР було повідомлено, що відповідно до вказівок КДБ СРСР, МВС СРСР і Прокуратури СРСР вдалося запобігти спробі В. Чорновола, М. Гориня та І. Геля взяти участь 10–14 грудня 1987 р. в так званому «семінарі незалежних громадських організацій країн-учасниць гельсінського процесу з гуманітарних питань» в м. Москва [4, арк. 161].

Левко Лук'яненко у своїх спогадах згадує, що у березні 1988 року під час телефонної розмови з Михайлом Горинем, саме останній запропонував відновити діяльність Української Гельсінської Групи та очолити йому відроджену організацію [8, с. 13].

Уже 11 березня 1988 р. Виконавчий комітет Української Гельсінської Групи (Михайло Горинь, В'ячеслав Чорновіл, Зиновій Красівський) виступили з заявою, що головою УГГ обрано Левка Лук'яненка, який на той час відбував покарання в таборах.

Досить важливим завданням для відродженої спілки стало напрацювання програми діяльності групи. Вперше така ініціативна зустріч чільних членів організації (В'ячеслава Чорновола та братів Горинів) відбулася на початку червня 1988 р. за Львовом. Місце було обране невипадково, вздовж залізничних шляхів, з метою забезпечити потенційний витік інформації та можливість радянським спецслужбам запідозрити діячів у протиправній конфіденційній діяльності. Під час такого досить своєрідного зібрання були окреслені базові засади майбутнього функціонування УГС та вирішено, що пропозиції та ідеї узагальнить Михайло Горинь, а В'ячеслав Чорновіл завершить остаточну редакцію документів. Варто зауважити, що до розробки матеріалів були частково залучені Зиновій Красівський, Олесь Шевченко та Григорій Гребенюк [1, с. 123–124].

Не менш важливе місце займало питання щодо поширення інформації про діяльність УГГ. Можна констатувати, що період червня–липня 1988 р. став цією гарною можливістю. Зокрема, 16 червня у Львові на зібранні біля головного корпусу Львівського університету планувалося серед основних тез озвучити прямі запитання до делегатів XIX партійної конференції. На маніфестацію зібралось близько 10 тисяч осіб, де досить яскраво та промовисто виступили В. Чорновіл та Б. Горинь. Ведучий мітингу І. Макар представив Б. Гориня як «борця за перебудову ще в 60–ті роки» та вперше офіційно,

на широкий загал, назвав редактором «Українського вісника». У своєму виступі Б. Горинь торкнувся такого важливого аспекту, як необхідність належного вирішення національного питання. На думку промовця, СРСР не варто було співставляти, порівнювати з США, де зовсім інша будова державних структур та адміністративно-територіальний поділ. В його розумінні Радянський союз має являти собою об'єднання Української, Білоруської, Грузинської та інших республік. Виходячи з такого підходу, відновлення державності та врахування суб'єктності і суверенітету країн має бути належно враховано. Не менш важливими темами виступу Б. Гориня стали статус та порядок використання української мови у суспільно-політичному житті, можливості для культурно-освітнього розвитку кожної національної меншини в республіці. Насамкінець було піднято питання соціальної нерівності, особливого статусу та матеріального становища партійної верхівки. Визначено, що це абсолютно неприйнятно, коли партійна еліта має значно більше можливостей для задоволення власних потреб, які, в більшості випадків є недоступними для пересічних громадян [2, с. 86].

У своїх спогадах Богдан Горинь згадує, що програмні документи Української Гельсінкської Спілки були остаточно напрацьовані та погоджені наприкінці червня 1988 р. Зокрема, під час зустрічі на квартирі Атени Пашко, дружини В'ячеслава Чорновола, останній та брати Горині дискутували щодо основних засадничих принципів діяльності організації, що знайшли своє відображення у «Декларації принципів УГС» та «Статутних принципах УГС». Співбесідники після тривалого та інтенсивного обговорення врешті-решт дійшли спільної позиції, що здобуття незалежності України має бути тривалим та поступовим процесом еволюційного характеру. Особливий наголос на еволюційності боротьби за власну державу робив саме Богдан Горинь, вбачаючи в революціях велику кількість негативу, аніж отриманих позитивних змін [2, с. 94–95].

Проголошення створення УГС відбулося на мітингу у Львові 7 липня 1988 р., на якому зібралося близько 50 тисяч осіб. По суті, це була своєрідна презентація діяльності нової громадської організації, що супроводжувалася тиском спецслужб та їх намаганням завадити поширенню інформації. Богдан Горинь згадує, що підготовка зібрання була досить ретельною і під час мітингу вдалося розповсюдити підготовлений заздалегідь тираж програми УГС. Саме 7 липня 1988 р. вважається часом створення УГС [8, с. 68].

Реагуючи на вище зазначені події, КДБ УРСР у записці від 23 липня 1988 р. інформував ЦК КПУ про наступне: «Отримані в ході оперативних заходів матеріали стосовно «претендующих на роль «лідерів» націоналистических элементов Черновола, Гориня и других» вказують на їхні спроби використати деякі самоврядні об'єднання для налагодження організованої антирадянської діяльності, консолідації однодумців та здійснення різного роду антисупільних дій». В тексті визначено, що перелічені особи підготували Декларацію УГС, яка мала об'єднати усі самодіяльні правозахисні групи і формування в різних областях України. Крім того, в майбутньому, СРСР мав трансформуватися на конфедерацію незалежних держав. Наголошується, що В. Чорновіл, М. Горинь, І. Калинець та їхні зв'язкові намагалися висувати і пропагувати лозунги

націоналістичного змісту, використовуючи для цього мітинги робітників, що проводилися за ініціативою громадських організацій. Значна увага зосереджувалася на комунікації опозиціонерів з соратниками з інших радянських республік. Так, зауважено, що в липні 1988 р. М. Горинь та П. Скочок брали участь у зустрічі «Національних демократичних рухів Прибалтики» в м. Енгурі (Латвійська РСР) [6, арк. 131–133].

Важливе повідомлення щодо активізації громадсько-політичної діяльності членів УГС, зокрема М. Гориня, міститься у доповідній записці КДБ УРСР від 2 серпня 1988 р. Відзначається, що 24 липня 1988 р. учасники Українського культурологічного клубу мали намір організувати мітинг на захист українських політв'язнів на площі Жовтневої революції. Долучитися до цієї акції мали В. Чорновіл та М. Горинь, які прибули зі Львова. Проте органи держбезпеки УРСР не допустили проведення заходу, провівши профілактичні розмови з більшістю учасників, що за визнанням самих спецслужб, не дало результату. За свідченнями інформаційних матеріалів В. Чорновіл та М. Горинь від участі утримались, побоюючись правових наслідків. Проте це твердження необхідно поставити під сумнів, так як вище зазначені особи неодноразово відкрито виступали на захист своїх побратимів та соратників. Можна здогадатися, що це було здійснено з метою «прикрашання ситуації», показати «ефективність» дій КДБ. В той же час, знаходимо інформацію, що 28 липня 1988 р. уже у Львові співробітникам КДБ УРСР у Львівській області вдалося запобігти спробі проведення мітингу опозиціонерів біля пам'ятника І. Франка. Організаторами маніфестації були брати Горині, подружжя Калинців та Іван Макар. За твердженням спецслужби вони заявили про необхідність створення «ініціативного комітету Демократичного фронту сприяння перебудові» перед людьми, які зібралися (бл. 300) біля пам'ятника Каменяру [7, арк. 149–150].

4 серпня 1988 р. правоохоронні органи розігнали черговий мітинг, заарештовано було члена УГС, ведучого усіх зібрань опозиції І. Макара. Саме в цьому випадку досить яскраво можна прослідкувати особливості поведінки та дій Б. Гориня, який створив та очолив Громадський комітет захисту І. Макара. Комітет відразу перейшов до активних дій щодо висвітлення питання незаконного арешту опозиціонера. Так, за ініціативи Б. Гориня було надіслано десятки телеграм та повідомлень до вищих державних та партійних органів Києва та Москви, вийшло два спецвипуски «Інформаційного бюлетеня». Б. Горинь домовився з кращими адвокатами Львова щодо захисту затриманого, а також, через налагодженні зв'язки з діаспорою, залучив до справи І. Макара американського адвоката Г. Стентона. Як результат, консолідовані та рішучі дії на підтримку та звільнення соратника призвели до закриття провадження та звільнення затриманого на початку листопада 1988 р. Це стало першою легальною перемогою Б. Гориня та соратників у боротьбі з радянською системою за права людини. Г. Приходько оцінив цю ситуацію так: «Явище Івана Макара є досить поширене, а явище Гориня є поки що унікальним». В свою чергу львівський історик Т. Батенко зауважує, що такий успіх не сподобався В. Чорноволу, який розкритикував статтю Г. Приходька за намагання популяризувати тезу щодо абсолютизації особи (Б. Гориня), бажання

повернути культ авторитарності та «сильної особи», яка веде за собою сліпу інертну масу [1, с. 132–133].

10 серпня 1988 р. Богдан Горинь та його добрий знайомий з Грузії Мераб Костава, під час перебування останнього у Львові, підготували статтю «Для чого необхідна національна армія». У ній автори фокусують свою увагу на питанні крайньої важливості формування власних збройних сил у республіках. Підкреслено, що деклароване партнерство Росії не є правдивим до того моменту, поки вона не дасть можливість країнам, що входять в СРСР створити національні армії [1, с. 126].

1 вересня 1988 р. за ініціативи Б.Гориня та соратників (В. Яворський, І. Капустянський) був проведений мітинг у зв'язку з 40-річчям прийняття Генеральною Асамблеєю ООН «Декларації прав людини». Заявка на проведення зібрання була подана ще 18 серпня, проте міська влада відмовила. За даними КДБ участь у зборах взяла 1000 осіб, які вимагали звільнення арештованого І. Макара [8, с. 541].

Згідно довідки КДБ УРСР станом на 6 вересня 1988 р. у Львові діяло 4 самодіяльних об'єднання, зокрема УГС, Міжнародний комітет захисту політв'язнів, Українська асоціація незалежної творчої інтелігенції (УАНТІ) та Комітет захисту української католицької церкви (УКЦ). Відзначалося, що Михайло Горинь є одним з трьох виконавчих секретарів УГС, головою Міжнародного комітету захисту політв'язнів. Б. Горинь був головою Львівської обласної організації УГС та членом комітету захисту політв'язнів. Варто наголосити, що основними завданнями комітету було визначено ліквідацію таборів, в'язниць, спецлікарень, репресивного апарату, виключення з кримінальних кодексів республік статей про антирадянську агітацію, пропаганду і наклеп, активізацію тісної співпраці національно-демократичних рухів в різних регіонах країни і створення для цієї мети єдиного міжнародного «координаційного комітету». Насамкінець було встановлено, що очільниками комітету розроблено і передано за кордон декілька документів з вимогами звільнення політв'язнів і повної їхньої реабілітації [8, с. 543–545].

Провідне місце в діяльності братів Горинів займала участь у підготовці створення Львівської обласної організації УГС. Ця робота в основному покладалася на Б. Гориня. 29 жовтня 1988 р. у помешканні Я. Малицького відбулися установчі збори Львівської Обласної Організації УГС. Відкрив зібрання Б. Горинь, який виступив з доповіддю щодо необхідності структуризації УГС в регіональному масштабі та об'єднання усіх неформальних груп у великий рух, яким міг би стати Демократичним фронтом за перебудову. Із своїм баченням наступної діяльності УГС виступили В. Чорновіл, М. Горинь, З. Красівський, С. Хмара та З. Попадюк. За пропозицією В. Чорновола, враховуючи інтенсивно проведену роботу щодо відновлення діяльності УГС на Львівщині, а також рішучі заходи щодо звільнення І. Макара, Б. Гориня одностайно було обрано головою ЛОО УГС. Заступником голови став В. Яворський. На момент інституціонального створення Львівської філії до неї входило близько 60 осіб [2, с. 192–223].

Досить промовисті оцінки діяльності братів Горинів знаходимо в черговому повідомленні спецслужб від 5 грудня 1988 р. 20 листопада у Києві відбулась зустріч Координаційної Ради УГС. На ній Б. Горинь висловився за необхідність якнайшвидшого забезпечення представ-

ництва УГС у кожній області до кінця року, а в Києві, Львові, Івано-Франківську та Рівному – районного рівня. Радою було доручено М. Гориню 26 листопада 1988 р. відбутися до Харкова з метою проведення установчих зборів обласної організації УГС. Повідомлялося, що М. Гориня було затримано в аеропорту м. Львова з примірниками «Українського вісника». В підсумку, представниками каральних органів була проведена профілактична розмова щодо антисуспільного характеру його діяльності, під час якої «...Горинь вел себе нагло, пытался отстаивать свои националистические убеждения, заявил, что 10 декабря с.г. «УХС» будет проводить в г. Львове митинг, посвященный 40-летию принятия ООН «Всеобщей декларации прав человека» и «власти пожалеют, если примут решение о его разгоне» [8, с. 587–589].

Відразу після свого організаційного оформлення, ЛОО УГС почала інтенсивніше брати участь у заходах. Зокрема, на 10 грудня 1988 р. було заплановано проведення мітингу в традиційному місці – біля пам'ятника І. Франку з нагоди 40-річчя прийняття ООН Декларації прав людини. Варто зауважити, що ця акція мала бути організована виключно власними силами львівської регіональної структури УГС. Б. Горинь, як очільник філії, заздалегідь повідомив міську владу про проведення зібрання, проте отримав усну відмову. Напередодні, 9 грудня, Рада ЛОО УГС прийняла рішення провести мітинг, зацентрувавши основну увагу на вірменській трагедії, пов'язаній з землетрусом та великою кількістю жертв. Звичайно, представники влади намагалися перешкодити проведенню акції вшанування жертв вірменського народу, затримавши деяких активістів, зокрема І. Макара, І. Деркача, І. Жулинчука [1, с. 140].

Ще одним підтвердженням активності братів Горинів, зокрема Михайла, та водночас занепокоєнням для КДБ стало інформаційне повідомлення голови КДБ УРСР М. Голушка та Міністра внутрішніх справ УРСР І. Гладуша В. Щербинському щодо зриву акції, присвяченої 40-річчю прийняття ООН Декларації прав людини. В ньому зазначено, що 10 грудня 1988 р. М. Горинь, В. Чорновіл, І. Макар, О. Шевченко разом із соратниками з «Українського демократичного союзу» та представниками кримсько-татарського народу планували провести збори громадян у Києві, Львові, Одесі, Харкові, Вінниці та Криму щодо відзначення цієї річниці та обговорення актуальних питань з прав людини в УРСР. КДБ встановив, що цими особами було виготовлено і розповсюджено велику кількість листівок з закликами до участі в зібраннях та інформацією про діяльність УГС. В цей же день у Львові відбувся стихійний мітинг, на якому були присутні близько 3 тисяч осіб. В повідомленні підкреслено, що після виступу голови міськвиконкому І. Панцюка щодо висловлення співчуття вірменському народові, до присутніх звернувся М. Горинь, проінформовавши, що запланований мітинг у зв'язку з оголошеним трауром скасовується [5, арк. 155–156].

Це знову ж таки, в черговий раз, є свідченням роботи КДБ щодо дискредитації одного з лідерів УГС М. Гориня, показавши його безпорадним та розгубленим на фоні очільника міської виконавчої влади.

Підсумовуючи вищезазначене, констатуємо беззаперечний факт провідної діяльності Михайла і Богдана Горинів у створенні УГС, і пробудження національної

свідомості громадян УРСР, за допомогою проведення різноманітних мітингів, акцій, поширення патріотичної літератури, через друковані органи Спілки. Активні контрзаходи радянських спецслужб не змогли втримати наростаючу тенденцію розвитку УГС, на чолі з братами Горинями, із її головними завданнями домогтися незалежності України, шляхом ненасильницького розширення демократичних свобод громадян в СРСР.

Список використаних джерел

1. Батенко, Т., 1997. 'Опозиційна особистість: друга половина XX ст. Політичний портрет Богдана Гориня', Львів: *Кальварія*, 350 с.
2. Горинь, БМ., 2010. 'Не тільки про себе: докум. роман-колаж: у 3 кн.', Київ, 920 с.
3. 'Запалити свічу', 2009. *Михайло Горинь; упорядник В. В. Овсієнко*, Харків: Права людини, 328 с.
4. 'ГДА СБУ', Ф.16, Оп.14 (1990 р.), Пор.4. Інформаційне повідомлення до ЦК КПУ «Про локалізацію антисупільної діяльності Чорновола і його спільників».
5. Там само, Пор.6. Спільне інформаційне повідомлення КДБ УРСР та МВС УРСР до ЦК КПУ «Про зрив провокаційної акції, приуроченої до 40-річчя прийняття ООН «Декларації прав людини»».
6. Там само, Пор.8. Інформаційне повідомлення до ЦК КПУ «Про заходи по локалізації антисупільної діяльності націоналістичних елементів».
7. Там само, Пор.8. Спільний лист М. Голушка та Міністра внутрішніх справ УРСР І. Гладуша В. Щербицькому «Про зрив антисупільної акції націоналістичних елементів».
8. 'Українська Гельсінська Спілка у спогадах і документах', 2012, Київ, 814 с.

References

1. Batenko, T., 1997. 'Opozycijna osobystist': druga polovyna XX st. Politychnyj portret Bogdana Gorynja (Oppositional person: the second half of the XX century. Political portrait of Bohdan Gorin)', L'viv: *Kal'varija*, 350 s.
2. Goryn', B.M., 2010. 'Ne til'ky pro sebe: dokum. roman-kolazh: u 3 kn. (Not only about myself: a document. novel-collage: 3 books)', Kyi'v, 920 s.
3. 'Zapalyty svichu (Light a candle)', 2009. *Myhajlo Goryn'; uporjadnyk V. V. Ovsijenko*, Harkiv: *Prava ljudyny*, 328 s.
4. 'GDASBU (GSASBU)', F.16, Op.14 (1990r.), Por.4. Informacijne povidomlennja do CK KPU «Pro lokalizaciju antysuspyl'noi' dijaj'nosti Chornovola i jogo spil'nykiv».
5. Tam samo (Ibid), Por.6. Spil'ne informacijne povidomlennja KDB URSR ta MVS URSR do CK KPU «Pro zryv provokacijnoi' akcii', pryurochenoi' do 40-ricchja pryjnattja OON «Deklaracii' prav ljudyny»».
6. Tam samo (Ibid), Por.8. Informacijne povidomlennja do CK KPU «Pro zahody po lokalizacii' antysuspyl'noi' dijaj'nosti nacionalistychnyh elementiv».
7. Tam samo (Ibid), Por.8. Spil'nyj lyst M. Golushka ta Ministra vnutrishnih sprav URSR I. Gladusha V. Shherbyc'komu «Pro zryv antysuspyl'noi' akcii' nacionalistychnyh elementiv».
8. 'Ukrai'ns'ka Gel'sins'ka Spilka u spogadah i dokumentah (Ukrainian Helsinki Union in memoirs and documents)', 2012, Kyi'v, 814 s.

Verbytskyi B. D., postgraduate student of history and philosophy of history, National Pedagogical Dragomanov University (Ukraine, Kyiv), bo4epur@gmail.com

The participation of Mykhailo and Bohdan Horyns' in the creation and development of the Ukrainian Helsinki Union

The influence of Mykhailo and Bohdan Horyns' on the formation and further development of the activities of the Ukrainian Helsinki Union.

Keywords: dissidents, Ukrainian SSR, KGB, Mykhailo Horyn, Bohdan Horyn, UHU.

УДК 329.05

Годний С. П.,

пошукач кафедри політичних наук,
Національний педагогічний університет
ім. М. П. Драгоманова (Україна, Київ),
hodniy@bigmir.net, ORCID 0000-0002-4637-9429

ЛОБІЗМ ЯК ПОЛІТИЧНА ЦІННІСТЬ ДЕМОКРАТИЧНОГО СУСПІЛЬСТВА

Розглядається феномен політичного лобізму в якості політичної цінності, що притаманний демократичному суспільству. Розкриваються його важливі політичні функції, які в цілому складають ціннісний потенціал лобізму як суспільного феномену. Підкреслюється, що лише сила закону здатна встановити кордон між лобіюванням і діями, які спрямовані на отримання односторонніх переваг, які сьогодні в суспільній свідомості ототожнюють лобізм із корупцією.

Ключові слова: лобізм, політична цінність, корупція, політична свідомість, групи інтересів.

Сучасне розуміння політичного лобізму у вітчизняній літературі багато в чому спирається на вже існуючий в зарубіжних дослідженнях досвід. Лобізм трактується в цілому як феномен одновекторного впливу на органи влади; як специфічний інститут політичної системи, що представляє собою механізм впливу приватних осіб і громадських організацій, фахову діяльність службовців та спеціальних консультантів, найнятих компаніями, спрямовану на процес прийняття рішень тими чи іншими органами влади [8, с. 361].

Однак ставлення до лобізму в українському суспільстві неоднозначне. Його часто—густо ототожнюють із корупцією, вживаючи такі категорії як «тіньовий лобізм», «дикий лобізм» тощо. Небезпека такого уявлення полягає в тому, що слідом за формуванням негативного образу лобістів можуть слідувати заходи деструктивного характеру, які порушують механізми представництва інтересів. Разом із тим, лобізм, лобіювання — це об'єктивний процес, обумовлений появою вельми впливових агентів політичного поля — груп інтересів [5, с. 93]. Підвищення ролі лобізму в суспільстві змінює вектор трансформації демократії від громадянського представництва до представництва інтересів.

Феномен лобізму потрапив в поле зору дослідників тільки в 90-х роках XX ст. Особливий внесок у його концептуальне осмислення зробили такі зарубіжні науковці, як М. Адамс, Г. Бентеле, Б. Вулл, Р. Еделман, Дж. Кумбер, П. Метью, Дж. Олзевські, Р. Прайс, Ф. Штольц та ін. Вивченням зарубіжного лобістського досвіду займаються російські дослідники О. Автономов, С. Большаков, Ю. Большакова, В. Белов, О. Бикова, О. Василенко, К. Вяткін, М. Зяблюк, М. Іванов, М. Прохода, О. Сергунін, О. Хомич, О. Шихвердєв та ін. Їх роботи дають можливість скласти уявлення про лобістську діяльність, нові лобістські технології та тенденції їх трансформації у країнах, де лобізм дістав найбільшого розвитку.

У вітчизняній політичній науці фундаментальні напрацювання щодо лобізму також з'явилися в 90-х рр. XX ст. Їх представлено в дослідженнях В. Бебика, Т. Богині, Д. Богуща, М. Газізова, Н. Гнатенка, Н. Гричини, Л. Губерського, Т. Гуровської, О. Дягілева, Ф. Кирилюка, В. Королька, В. Корнієнка, Д. Лавренова, О. Лісничука, Є. Макаренко, Л. Малишенка, Р. Мацкевич,